

ПЕДАГОГИК ТАЪЛИМ ИННОВАЦИОН КЛАСТЕРИ ШАРОИТИДА “ИҚТИСОДИЙ БИЛИМ АСОСЛАРИ” ФАНИНИ ЎҚИТИШНИНГ ТАШКИЛИЙ ВА ПЕДАГОГИК ШАРОИТЛАРИ

Акбаржон Номозович Расулов

Чирчик давлат педагогика университети

Жасур Мурадович Наримонов

Чирчик давлат педагогика университети

Юлдуз Радж қизи Турсунбоева

Чирчик давлат педагогика университети

АННОТАЦИЯ

Мақолада педагогик таълим инновацион кластери шароитида “Иқтисодий билим асослари” фанини ўқитишнинг ташкилий ва педагогик шароитлари юзасидан методик тавсиялар ҳақида ёритилган.

Калит сўзлар: Педагогик таълим инновацион кластери, иқтисодий билим асослари, педагогик таълим, ижтимоий-иқтисодий, технологиялар, глобаллашув, таълим стандартлари, коммуникация, таълим-тарбия, иқтисодиёт, рақобат, инновация, кластер, методика, ўқув дастурлари, тавсия, интеграция, мактаб таълими.

КИРИШ

Халқ таълими тизимидаги умумий ўрта таълим мактабларни ва мактабдан ташқари таълим самарадорлигини янада ошириш, ўқувчи-ёшларда юксак маънавий фазилатларни камол топтириш, уларнинг бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш, касб-ҳунарга йўналтириш орқали мустақил ҳаётга тайёрлаш, интеллектуал баркамол авлодни тарбиялаш мақсадида, Президентимиз Шавкат Миромонович Мирзиёев мактаб таълими тизимини ислоҳ қилиш бўйича мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотлар аввало таълим тизимидан, боғча, мактаб, тарбия масаласидан бошланганини кўрамыз. Чунки мактабни ўзгартирмасдан туриб, одамни, жамиятни ўзгартириб бўлмайди. Таълим ва тарбиянинг асоси, пойдевори бу – мактаб. Мактабни мактаб қиладиган куч эса ўқитувчилардир.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Илмий манбаларда “кластер” тушунчаси борасида билдирилган фикрларни умумлаштирган ҳолда, “педагогик таълим инновацион кластери” тушунчасига қуйидагича таъриф беришни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз. “Педагогик таълим инновацион кластери” – маълум бир географик ҳудуднинг рақобатбардош педагог кадрларга бўлган эҳтиёжларини қондириш мақсадида бир-бири билан узвий алоқадаги, тенг ҳуқуқли алоҳида субъектларнинг, технология ҳамда инсон ресурсларининг интеграциялашувини кучайтирувчи механизмидир.

Мамлакатимизда педагогик таълим инновацион кластерининг субъектлари сифатида таълим муассасаларининг таълимий, илмий, услубий фаолиятининг сифатини оширишга хизмат қиладиган барча давлат ва нодавлат ташкилотларини педагогик таълим инновацион кластерининг компонентлари деб тушуниш мумкин.

Кластер модели ҳар бири алоҳида фаолият олиб бораётган субъектларни умумий мақсад атрофида бирлаштиради ҳамда айна пайтда, ҳар бир субъект умумий мақсадидан келиб чиққан ҳолда, хусусий манфаатдорликда иш юритади. Унинг субъектлари бир-бирини қўллаб-қувватлайди ва назорат қилади, ҳар бири алоҳида кластернинг маънавий ва интеллектуал майдонини ҳосил қилади, ўзаро ижтимоий таъсири ҳамда аҳамиятини етарли даражада кенгайтиради. Шунингдек, педагогик таълим кластери шароитида “Иқтисодий билим асослари” фанини ўқитишнинг замонавий ёндашувлар ва инновациялар асосида узлуксиз ривожлантиришга асосланади:

иқтисодий билим асослари фанини ўқитишда илғор таълим технологиялари ва хорижий тажрибаларни ўрганиш;

иқтисодий билим асослари фани ўқитувчиларининг касбий фаолиятида ахборот-коммуникация технологияларини қўллаш

иқтисодий билим асослари фанида ўқитишда шахсий касбий ахборот майдонини шакллантириш малакаларини ривожлантириш;

иқтисодий билим асослари фанини ўқитишда замонавий ёндашувлар ва инновациялар асосида узлуксиз ҳамда доим ривожлантиришдан иборат.

Шу нуқтаи-назардан олиб қаралганда, педагогик таълим инновацион кластери бўлиб, ўзида нафақат таълим турлари ўртасидаги, балки фан, таълим ва ишлаб чиқариш ўртасидаги интеграциялашув жараёнларини, шунингдек, таълимни бошқариш, таълим воситалари ва шакллари билан боғлиқ соҳаларни ҳам қамраб олади.

Педагогик олимлар ва тадқиқотчилар томонидан таълимни кластерлаштиришнинг илмий-назарий асослари, унинг амалий жиҳатлари, кластерли ёндашув асосида ўқув фанларининг мазмунини такомиллаштириш ва услубий-дидактик

таъминотини яратиш, улар асосида билим олувчиларнинг ўз-ўзини ривожлантириш, касбий ва шахсий сифатларини ривожлантириш методикаси тадқиқ қилинмоқда.

Илмий адабиётлар ва манбаларда кластер таркибига кирувчи субъектлар ўзлари ишлаб чиқарувчи маҳсулотларнинг, ахборот ва билимларнинг хусусиятларига кўра, ўзаро ҳамкорликнинг тузилиши, алоқаларнинг шакли, иштирокчилар фаолиятининг хусусияти, пайдо бўлиш табиати, асосий ресурсларнинг хили, кафилининг даражаси ва географик таркибий қисмнинг мавжудлиги бўйича таснифланади. Бундай тасниф кластер учун умумий характерга эга бўлиб, тармоқ кластерлари бўйича кўриб чиқилганда, уларнинг баъзилари кузатилмаслиги ҳам мумкин. Шу нуқтаи назардан ёндашганда, педагогик таълим кластерини умумий ҳолатда қуйидагича таснифлаш мақсадга мувофиқдир: “Педагогик таълим инновацион кластери”нинг аниқ мақсад ва вазифаларини белгилаш, фаолият уфқларини олдиндан кўра билиш учун унинг қандай тамойилларга асосланиши ҳақида аниқ хулосаларга келиб олиш лозим бўлади.

Мамлакатимизда педагогик таълим инновацион кластери тамойилларини мавжуд шарт-шароитлар ва таълим сиёсати тамойилларидан келиб чиққан ҳолда, қуйидагича тақлиф қилиш мақсадга мувофиқ бўлади.

- узвийлик ва узлуксизлик, кластер субъектларининг ўзаро боғлиқликда занжир ҳосил қилиши, занжирни ҳосил қилувчи ҳар бир бўғин ўзининг аниқ вазифаларига эга эканлиги, узлуксизлик занжирида бўшлиқларга йўл қўйилмаслигидир.

- табиий алоқадорлик: кластер субъектлари ўртасидаги ҳамкорлик, алоқадорлик масаласининг табиийлиги, яъни боғлиқлик масаласининг соҳа, вазифа ёки ҳудудий жиҳатдан объективлиги.

- замонавийлик: соҳага оид замонавий илм-фан ютуқларини тизимга жорий қилиш, илғор хорижий тажрибаларни ўзлаштириш, ахборот-коммуникация технологияларидан оқилона фойдаланишдир.

- изчиллик: кластер субъектларининг вертикал ягона чизикда жойлашуви, бунда оддийдан мураккабга, қуйидан юқорига қараб босқичма-босқич ҳаракатланиш тенденциясига амал қилинишидир.

- ворисийлик: кластернинг авлодлар алмашинувидаги роли, тьюторлик фаолияти, педагогик таълимни кластерлаштириш натижасида субъектларнинг малакали педагог ходимларга бўлган эҳтиёжининг мунтазам қондирилишига эришишдир.

- манфаатларнинг хусусийлиги: педагогик таълим кластери моделида унинг ҳар бир субъектининг ижтимоий, иқтисодий ҳамда ҳуқуқий жиҳатдан манфаатдор бўлишидир.

- йўналтирилганлик: кластер доирасида амалга оширилаётган ҳар бир фаолият турининг аниқ мақсадга йўналтирилганлиги, кутилаётган натижаларни олдиндан чамалаш ва баҳолаш имкониятининг мавжудлигидир.

- ўзаро назорат: кластер модели доирасида бирлашган таълим субъектларининг ўзаро ягона тизимни ҳосил қилиши ҳамда бу тизимнинг беҳато ишлашидан ҳар бир субъектнинг манфаатдор эканлиги, маълум субъектда йўл қўйилган хато ёки камчилик бошқа субъектларнинг фаолият самарадорлигига салбий ёки ижобий таъсир кўрсатиши, субъектлар фаолиятини ўзаро баҳолаш тизимининг йўлга қўйилишидир.

- мақсаднинг умумийлиги: кластер субъектларининг хусусий мақсадларидан ташқари глобал аспектдаги ягона мақсад атрофида бирлашувидир.

ХУЛОСА

Интерфаол таълим технологияларини амалга ошириш индивидуал, жуфтлик, гуруҳ ва жамоа билан ишлаш шаклларда амалга оширилади. Ўқитувчи таълим жараёнида интерфаол таълим технологиялари ёрдамида ўқувчиларнинг қобилиятларини ривожлантириш, ўз-ўзини бошқариш ва назорат қилиш, самарали суҳбат олиб бориш, тенгдошлари билан ҳамкорликда ишлаш, уларнинг фикрларини тинглаш ва тушуниш, ҳурмат қилиш, мустақил, ижодий, танқидий фикрлаш, муқобил таклифларни илгари суриш, ўз фикр-мулоҳазаларини эркин баён қилиш, ўз нуқтаи-назарларини ҳимоя қилиш, муаммонинг ечимини топишга ҳаракат қилиш, мураккаб вазиятлардан чиқа олиш каби сифатларни шакллантиришга эришиш мумкин.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. // Халқ сўзи, 2020 йил 29 декабр.
2. Usarov J.E. O'quvchilarning malakasini shakllantirish Ta'lim samaradorligini oshirish omili sifatida // Nazariy va amaliy fan. - 2017. - T. 53. - №. 9. - S. 79-82.
3. Шодмонов Ш., Алимов Р., Жўраев Т., Иқтисодиёт назарияси, Т., 2002; № 9. С.156-158
4. Rasulov A.N. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida zamonaviy ta'lim klassteri sharoitida iqtisodiyot bilim asoslari fani o'qitishning zarurligi. 2022 - №2. -Б. 10-12.

